

BRENGT KOOREMAN SOELAAS ?

Naar aanleiding van de vorige spellingartikels in VONK en MOER (1) willen we onze manier van werken voorstellen, die gebaseerd is op Praxis 14 (2) en de theorieën van Kooreman. Deze werkwijze is zeker niet af ; we ontvangen dan ook graag reacties.

Voor het spellingprogramma verwijzen we naar het leerplan spelling van het vrij onderwijs, vijfde leerjaar. De bedoeling van ons spellingonderricht is de kinderen die woorden juist te leren schrijven die ze in hun eigen teksten gebruiken, aangevuld met woorden die ze veel moeten schrijven omdat ze tot een specifiek leervak behoren of omdat ze door volwassenen veel gebruikt worden.

Vooraf een korte toelichting bij dit artikel :

Eerst willen we onze kijk op motivatie, communicatie en werksfeer vanuit het werk in de klas beschrijven. Daarna geven we onze redenen aan waarom we van de traditionele benadering van het spelonderwijs afstapten om gebruik te maken van een algoritme. Vervolgens trachten we een omschrijving te geven van het algoritme, dat groeide uit Letterstad, een spellingmethode door Kooreman opgesteld (3). Tot slot staan we even stil bij de voordelen die deze manier van werken inhoudt.

Pedagogische en didactische uitgangspunten

PEDAGOGISCHE STELLINGNAME.

Het is voor ons ondenkbaar om kinderen juist te leren schrijven als er niet voldaan wordt aan een aantal basisvoorwaarden betreffende relatie tussen leerkracht en leerlingen, motivatie en werksfeer in de klas. Methodische middelen alleen zijn ontoereikend.

Het is daarom van essentieel belang dat er tussen de leerkracht en de kinderen een open relatie bestaat waarin beide partijen elkaar kunnen vinden. Dan kunnen kinderen zeggen en tonen wat ze voelen en willen, en zullen ze ook bereid zijn te vertellen hoe ze denken en werken. Dit geeft aan de leerkracht de mogelijkheid het kind beter te begeleiden. Hij kan het kind aanmoedigen, positief bevestigen en inhaken op handelingen en gedachtengangen van het kind. Hij is dan niet de verkoper van leerstof of technieken, maar de begeleider van een kind dat op zoek is naar zijn eigen manier van denken en handelen. Hij betoont dan ook interesse voor alle aspecten van het kind en niet alleen voor de handelingen die het stelt in de dicteeles.

Motiveren van kinderen is ook geen vanzelfsprekendheid. De meeste kinderen hebben een boel ellende achter de rug. Hoe dan ook hebben ze ervaren dat juist kunnen schrijven toch een norm is die zwaar kan doorwegen in de beoordeling van hun kunnen, kennen en zijn (4). Motivatie kan je verhogen door wisselende technieken aan te bieden, maar ook en vooral door je houding tegenover de kinderen en hun prestaties : door hen aan te moedigen, het geloof in hun eigen kunnen te versterken, hen zelfvertrouwen te geven ... Hiermee hangt de werksfeer in de klas nauw samen. Je kan de leerling onder druk zetten : Pas op als je nog een fout maakt. Morgen komt het uur van de waarheid. Wie het nu nog niet kent, die ...

Je kan de kinderen ook competitief tegenover elkaar plaatsen :

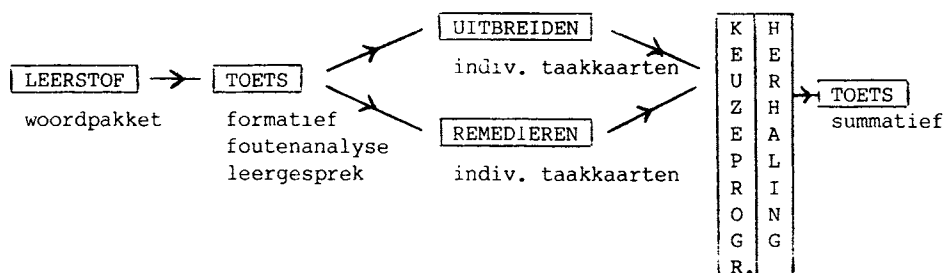
Wie heeft de meeste punten ?

Visualiseren van resultaten aan de muur.

Al die motivatiepunten liggen buiten het kind. Daartegenover staat de leerkracht die helpt, die toelaat dat er fouten worden gemaakt en dat ook zeer normaal vindt voor kinderen. Dan ontmoeten we de leerkracht die het spellingonderwijs als een zinvolle en plezierige activiteit weet aan te brengen, los van alle tijds- en programmadruk. Dan ontmoeten we ook een leerkracht die zelf gemotiveerd is om spelling te geven. Op die manier wordt ook de ingesteldheid van de kinderen positief (ver). We hangen de resultaten van toetsen nooit aan de muur, we lezen ze ook nooit luidop voor. We gebruiken de punten nooit om kinderen te vergelijken, maar om de prestaties van dat ene kind met hem te kunnen bespreken, om hem moed te geven als het al beter gaat of om hem aan te sporen nog beter te werken.

DIDACTISCHE AANPAK.

Bij de spellinglessen werken we met de hieronder schematisch weergegeven spellingseenheid.

We overlopen even elk item :

Woordpakket :

Het wordt samengesteld volgens de spellingregels of thematisch. Deze reeksen bevatten elk 20 woorden en vormen het basisprogramma d.w.z. dat alle kinderen deze woorden moeten kunnen schrijven op het einde van de week. (5)

Toets :

Deze omvat een woord- en zindictee. De zinnen worden samengesteld met de woorden uit de betreffende reeks. Na de foutenanalyse worden de kinderen in groepen verdeeld.

Uitbreiden :

De groep kinderen die zonder fouten schreef, werkt individueel verder door gebruik te maken van taakkaarten. De opdrachten betreffen oefeningen in verband met de leerstof van het vijfde leerjaar : aanhalingstekens, hoofdletters, koppelteken, ...

Remediëren :

De groep kinderen die zwak is voor spelling, volgt niet het uitbreidingsprogramma, maar werkt verder aan de kernleerstof. Dat gebeurt aan de hand van individuele schriftelijke oefeningen, maar ook door te werken onder leiding van de leerkracht, die dicteert en de aandacht vestigt op de moeilijke punten (6).

Keuzeprogramma :

Kinderen die een opgegeven of vrij gekozen taak afwerkten, kunnen zich bezighouden met een keuzeprogramma. Het betreft hier taken die zeer speels zijn en zich ook buiten het spellingdomein situeren
bv. kruiswoordraadsels, rijmspelletjes, letterspelletjes,...

Herhaling :

Elke week is er, naast het dicteren van de 20 woorden, ook een zindictee, dat woorden bevat van de voorbije weken. Bovendien wordt om de zes weken een herhalingsweek ingelast: de kinderen oefenen die week de woorden aan de hand van opgaven.

Een andere vorm van herhaling vindt plaats doordat sommige woorden twee maal in de lijsten voorkomen. Het betreft woorden die meer dan één spellingmoeilijkheid vertonen.

Algemene werkwijze

Om niet alles tot geheugenwerk te herleiden en om de kinderen een structuur te kunnen aanbieden, maken we gebruik van

- a. een multisensoriële aanpak (7)
- b. een algoritme i.v.m. de schrijfwijze van de open en gesloten lettergrepen en de verdubbeling van de medeklinkers.

a. MULTISENSORIELE AANPAK

Niet alle kinderen leren op dezelfde manier. Zo zal het ene kind gemakkelijker leren als het over de leerstof kan praten met een vriend, en zal een ander kind de stof beter beheersen als het alles heeft kunnen naschrijven.

Vester 1976 onderscheidt een aantal leertypen, waarvan de voornaamste zijn (8) :

- het visuele type : leert het best door de woorden te lezen/zien ;
- het auditieve type : de beste inprenting gebeurt door te luisteren ;
- het verbale type : moet de woorden uitspreken om ze het best te leren ;
- het gesprekstype : kan best met iemand anders over de stof praten.

Via leergesprekken (klassikaal en individueel) bepraten we met de kinderen hoe ze kunnen leren, hoe ze betere resultaten kunnen behalen of hoe ze nog anders te werk kunnen gaan. We proberen daarbij geen enkele manier te benadrukken of op te dringen. In de individuele gesprekken trachten we met ieder kind apart te komen tot een persoonlijke manier van leren. In een volgend klassikaal leergesprek kan dan elk kind zijn eigen manier van werken beter verwoorden. Zo horen de kinderen van elkaar dat ieder zo zijn eigen methoden heeft en dat ze helemaal geen uitzondering zijn omdat ze bv. elk woord hardop moeten zeggen om het juist te kunnen spellen.

Tijdens de oefenmomenten in de klas kunnen de kinderen samen overleggen hoe ze zullen oefenen. We dringen er op aan dat ze er zoveel mogelijk manieren bij betrekken. Vooraf worden verschillende werkwijzen voorgesteld om te vermijden dat de kinderen steeds op hetzelfde terugvallen (verhoging van de motivatie). In de loop van het jaar worden er telkens nieuwe oefenvormen aan toegevoegd, wat de belangstelling gaande houdt of terug op gang brengt.

b. EEN ALGORITME.

Waarom stapten we van de traditionele aanpak van het spelonderwijs af om gebruik te maken van een algoritme ? Herhaaldelijk stelden we vast dat collega's een manier van werken voorstellen, waarbij kinderen de juiste oplossing moeten kennen alvorens ze die oplossing kunnen gaan zoeken. Een kort voorbeeld : we schrijven "kippen" met 2 p's omdat "kip-pen" in het eerste deel een gesloten lettergreep heeft. Naar ons gevoel kan je maar van een gesloten lettergreep spreken op het moment dat je weet dat er 2 p's in voorkomen. Een lettergreep is een groep letters in een geschreven vorm, dus visueel waarneembaar. Het kind krijgt de woorden die het moet opschrijven, slechts auditief aangeboden en kan zich daarom niet baseren op de gesloten lettergreep omdat het die niet ziet. Een tweede reden die ons deed atstappen van de klassieke benaderingswijze is de zgn. schrijfwijze volgens analogie. De kinderen kennen en herkennen de kenmerken van het type-woord onvoldoende om een voor hen onbekend woord aan een bestaande reeks te kunnen toevoegen. Een voorbeeld : we schrijven "petten" met 2 t's naar analogie met het type-woord "mussen" met dubbele s. Hier gaat men uit van criteria die het kind niet kan toepassen.

Hoe werken wij ?

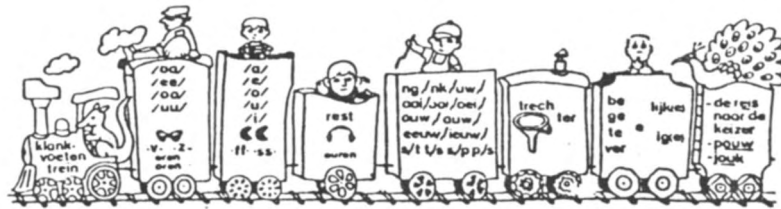
Vooreerst leren we de kinderen dat de enige informatiebron bij het schrijven het gesproken woord is. Ofwel horen ze een ander het woord uitspreken (bv. bij dictee), ofwel "horen" ze het woord tegen zichzelf uitspreken (bv. bij het schrijven van teksten). Dat laatste kan men innerlijk spreken noemen. Daarna bieden we ze een algoritme aan dat na het doorlopen ervan de juiste schrijfwijze oplevert voor de spelling van open en gesloten lettergrepen en verdubbeling van de medeklinkers. Dit algoritme bevat een reeks technieken in vast verband met richtlijnen voor de te volgen weg. Met deze technieken maken de leerlingen systematisch kennis en deze worden op hun beurt sterk ingeoefend. Hoe dit algoritme er heel concreet uit ziet, beschrijven we in wat volgt. Eerst geven we in het kort de Letterstad-methode van Kooreman weer en daarna stellen we onze werkwijze voor, die daarop gebaseerd is.

Hoe werkt de Letterstad-methode ?

De Letterstad-methode (9) bestaat uit een lees- en een spellingmethode. De leesmethode laten we hier buiten beschouwing. De spellingmethode bestaat uit twee delen :
a. het spellen van klankzuivere woorden ;
b. het spellen van niet-klankzuivere, maar wel volgens een regel te spellen woorden (10).

a. HET SPELLEN VAN KLANKZUIVERE WOORDEN.

Klankzuivere woorden zijn woorden die men schrijft zoals ze uitgesproken worden, of die men uitspreekt (leest) zoals ze geschreven zijn. Bv. BEL spreekt men uit als bel ; het woord hak schrijft men HAK (11). Voor één klank staat steeds dezelfde lettergroep (grafeem) ; voor dezelfde lettergroep staat steeds dezelfde klank. De term klankzuivere woorden wordt ruim opgevat d.w.z. dat ook woorden met de klank (letter)-groepen ng, nk, uw, aai, ooi, oei, eeuw, ieuw als klankzuiver worden beschouwd. Ook grensgevallen zoals f en v, s en z, en r na ee, oo of eu worden klankzuiver genoemd.

Het gaat hier om éénlettergrepige woorden, door Kooreman "hakwoorden" genoemd. Het juist schrijven ervan gebeurt door het "verletteren" van de klanken : aan elke klank wordt een letter gekoppeld. Volgens het analyse- en syntheseproces : het gesproken woord wordt door auditieve analyse ontbonden in klanken die aan een letter (visueel teken) verbonden worden, waarna een visuele synthese plaatsvindt en het geschreven woord tot stand komt.

B.v. gesproken woord	bel
auditieve analyse	de klanken b/e/l
verletteren	de klanken komen overeen met de letters B,E,L.
visuele synthese	BEL

b. HET SPELLEN VAN NIET-KLANKZUIVERE, MAAR WEL VOLGENS EEN REGEL TE SPELLEN WOORDEN.

Bij niet-klankzuivere woorden kan één klank op verschillende manieren worden weergegeven. Bv. de letters O, OO en EAU (zo, rook, cadeau) staan voor één klank/oo/. Vooraleer uiteen te zetten hoe deze woorden worden aangepakt, een korte verklaring van de terminologie in de Letterstad.

Woorden i.v.m. technieken die de kinderen moeten beheersen :

KLANKVOET

een woord kan in klankgroepen verdeeld worden. Zo'n groep noemt men klankvoet of syllabe. Je zou kunnen zeggen dat het een auditieve lettergreep is.
 Bv. WIPPEN wi/pen (2 klankvoeten)
 LA laa (1 klankvoet)
 Er zijn gewone en stomme klankvoeten :
 Bv. REGENEN ree/ge/nen (gewoon-stom-stom)

Opdracht	Ga na hoe de volgende woorden verdeeld moeten worden in gewone en stomme klankvoeten.	
1 verdelen	6 bemoedigen	
2 bemoeiden	7 redetwisten	
3 gelukkig	8 opvrolijken	
4 vernederen	9 zegevieren	
5 bedelaar	10 hottentotten	

KLANKTEEN

is de laatste klank van een klankvoet.
 Bv. BOEREN boe/ren : van de eerste klankvoet is oe de klankteen ; de klankteen van de tweede klankvoet is stom.

Woorden i.v.m. het categoriseren van klanken :

LANGE KLANKEN

hebben twee dezelfde tekens :
 aa ee oo uu

KORTE KLANKEN

hebben maar één teken :
 a e i o u

TWEE TEKENKLANKEN

hebben twee verschillende tekens :
 ij ei au ou ui oe eu ng ch nk

De n en k
Die zitten op een bank
En niemand mag ertussen
Het is een tweetekenklank.

DRIE TEKENKLANKEN :

aai ooi oei auw ouw

VIETEKENKLANKEN :

eeuw ieuw

MEDEKLINKERS

hebben één teken, maar zijn geen korte klank : b d t k l m p ...
 (17 in totaal)

Woorden i.v.m. handelingen die moeten worden gesteld :

HOORMANNETJE

hij vertegenwoordigt de hoofregel van de spelling : het woord (de klank) opschrijven zoals je het (hem) hoort.
Bv. v/oo/r schrijf je als VOOR.

LETTERDIEF

hij is de baas als de klankteen een lange klank is. Hij steelt dan één teken van die klank.
Bv. buu/ren : hij steelt één teken van de klankteen /uu/ en we schrijven BUREN

DUBBELZETTER

treedt op als een korte klank in de klankteen voorkomt. Hij zegt :
Na een korte klank in de klankteen. 't is raar maar waar, zet ik dubbele medeklinkers naast elkaar.
Bv. ki/pen schrijven we als KIPPEN

STOMMELING

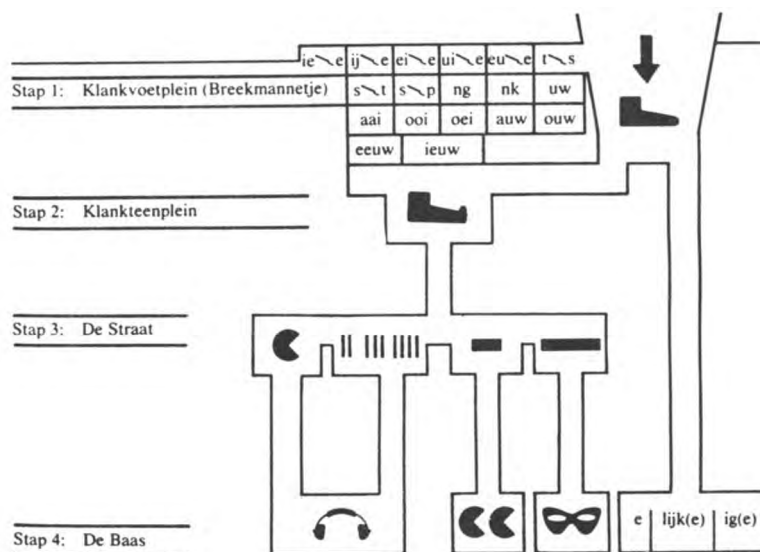
hij is de baas van de klankvoeten met de onbeklemtoonde u-klank.
Bv. ge/loof : de stommeling is de baas in de eerste klankvoet.

BREEKMANNETJE

hij kan de woorden in klankvoeten verdelen.
Hij slaat toe
- na een tweetekensklank : koe/le
- na een drie- of viertekensklank : roei/en
- tussen twee medeklinkers : kas/ten

Keren we nu terug naar het spellen van niet-klankzuivere woorden. Hiervoor gebruikt Kooreman een algoritme : een oplossingsschema dat tot de juiste schrijfwijze leidt.

Al de klanken wonen in de straten van een stad : de lange klankstraat —, de kort klankstraat —, de medeklinkerstraat C, de tweetekenstraat //, de drietekenstraat /// en de viertekenstraat //. In elke straat woont een baas die bepaalt hoe het woord moet geschreven worden. Om echter in de straten te geraken moet je over het klankvoetplein en het klankteenplein. Op beide pleinen moeten de kinderen een handeling uitvoeren nl. het woord in klankvoeten verdelen en de klankteen bepalen.

Een volledig overzicht van de plattegrond van Letterstad

De kinderen doorlopen het grondplan van de stad om het woord juist te kunnen schrijven. Ze moeten hierbij volgende handelingen kunnen uitvoeren :

- stap 1 : het woord in klankvoeten kunnen verdelen (breekmannetje slaat toe) ;
- stap 2 : de klankteen kunnen bepalen ;
- stap 3 : de straat kunnen aanduiden waar de klank van elke klankteen woont ;
- stap 4 : de baas van die straat kunnen vinden en
- stap 5 : de baas zijn werk laten doen (letter weg, medeklinker erbij, schrijven zoals je het hoort)

Een voorbeeld : vader

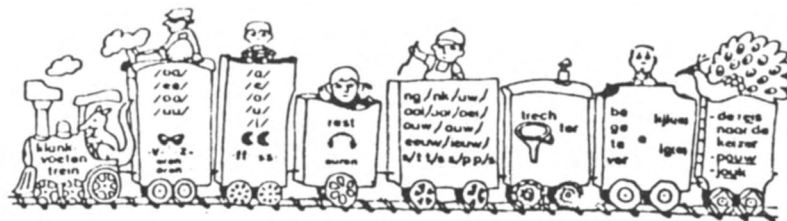
1. vaa / der
- 2.
3. lange klankstraat — en medeklinkerstraat C
3. letterdief en hoormannetje
5. VADER

Welke voordelen heeft het werken met zo'n oplossingsschema (algoritme) ?

- Op de eerste plaats stellen we een aantal spellingmoeilijkheden minder saai voor (motivatie).
- Door de spellingselementen te visualiseren zijn ze ook aanwijsbaar. Zo kan de leerkracht heel concreet tonen waar het kind een fout maakt. Het kind kan ook heel concreet zien welke stappen het moet zetten om tot de juiste oplossing te komen. Op die manier wordt de kinderen een structuur aangereikt.
- Het schema geeft de mogelijkheid om te reflecteren over de denkactiviteit.
- Door deze manier van werken is het zeer goed mogelijk te remediëren. Andere methoden geven weinig zicht op de aard van de fout. Met een oplossingsschema is de fout aanwijsbaar bv. het kind kan geen onderscheid maken tussen lange en korte klanken.
- We gaan met deze methode uit van wat het kind hoort (ook innerlijk spreken hoort hierbij) en niet van wat het kind zou moeten weten. Na een auditieve training kunnen we er op aan dat het kind voldoende gewapend is om het algoritme binnen te stappen.
- Als een oplossingsschema bovendien ondersteund is door motorische en visuele elementen, zoals in de Letterstad-methode, kan dat de bruikbaarheid alleen maar verhogen. Bv. de stad kan op de speelplaats getekend worden en de kinderen kunnen ze doorlopen ; bij het verdelen in klankvoeten springen ze de verschillende delen.

De voordelen van de Letterstad-methode :

- speels en levendig d.m.v. rijmpjes, liedjes, gebaren ;
- motorische, visuele en auditieve benadering ;
- zeer systematisch gestructureerd ;
- vertrekt vanaf de basis ;
- diagnose en remediëring zijn voorzien in aparte boekjes.

Stop !
 Wees niet zo snel als Zoef de Haas
 Denk eerst aan de klanktegen en de baas

Hoe werken wij in de vijfde klas ?

We gebruiken de Letterstad-methode niet integraal en dat om verschillende redenen :

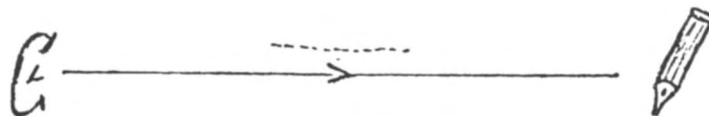
- De methode is erg ingewikkeld en vraagt heel wat werk van de leerkracht om vertrouwd te raken met de terminologie en de manier van werken.
- Er wordt geen speling gelaten voor persoonlijke inbreng van de leerkracht of de kinderen. Men moet voorstellen van de kinderen naast zich neerleggen omdat ze niet passen in de terminologie of schikking van de methode.
- Als in lagere klassen de methode niet is voorbereid of als ze niet wordt voortgezet in hogere klassen, dan weegt de bruikbaarheid niet op tegen de geïnvesteerde tijd. We kunnen er wel inkomen dat de volledige methode toegepast wordt als alle leerjaren op deze manier werken. Men moet er dan wel rekening mee houden dat de methode erg dwingend wordt. Zo zal de multisensoriële aanpak bv. sterk bepaald worden door de methode en niet door de mogelijkheden van ieder kind afzonderlijk.

Wij beperken ons tot het gebruik van het oplossingsschema (algoritme) voor de spelling van de meerlettergrepige woorden. Hierbij hanteren we wel de leerprincipes van Galperin, door Kooreman verwerkt in zijn "*L₄0 benadering toegepast op lezen en spellen*" (12).

Hoe gaan we te werk ?

DE BRON.

In een gesprek met de kinderen over hoe ze schrijven en welke informatiebronnen ze kennen en hanteren om een bepaald woord juist te kunnen schrijven, vertellen we hen dat heel veel woorden juist kunnen geschreven worden door er scherp naar te luisteren. We vertellen hen ook, aan de hand van onderstaande relatievoorstelling, dat heel veel woorden anders geschreven worden dan we ze horen m.a.w. dat er tussen het horen en het schrijven iets gebeurt waardoor het gehoorde woord verandert in een geschreven woord.

Achtereenvolgens doen de kinderen volgende handelingen :
luisteren - omvormen - schrijven. Dit omvormen zal later ons oplossingsschema worden.

HET OPSPLITSEN IN SYLLABES.

Voor de meeste kinderen is het vormen van de klankgroepen geen probleem. Alleen de woorden met een dubbele medeklinker (met gesloten lettergreep) geven bij aanvang problemen, omdat de kinderen in vorige leerjaren het geschreven woord leerden splitsen in lettergrepen. Na enkele oefeningen is dit euvel verholpen.

We oefenen achtereenvolgens volgende woordtypen apart in :

- 2 verschillende medeklinkers : lampen
- open lettergreep : vader
- 2 dezelfde medeklinkers : jassen

om dan later de verschillende typen door elkaar te oefenen.

CATEGORISEREN VAN DE KLANKEN.

We vertellen de kinderen dat alle klanken in een stad wonen. We tekenen dan de stadsmuren en duiden de straten aan. Door raadsel-, zoek- en vergelijkingsspelletjes worden de huizen in de straten bewoond door de verschillende klanken. In een vijfde leerjaar krijgen de letters dan meteen een plaats (13).

We besteden ontzettend veel tijd aan het opstellen van het stadsplan zodat de kinderen duidelijk weten waar elke letter thuis hoort en opdat ze de stad als iets van henzelf zouden beschouwen. In een later stadium bepraten we met hen de naam van de bazen. Zo kan het begrip dubbelzetter uit Letterstad tal van andere namen krijgen : dubbeldekker, Sinterklaas, ... Voor klassikaal gebruik spreken we dan wel één naam af. Ook bij het gebruik ervan doorheen de basis-school is dat noodzakelijk. Bij individueel gebruik kan men meer persoonlijk werken bv. in de aanpassingsklas.

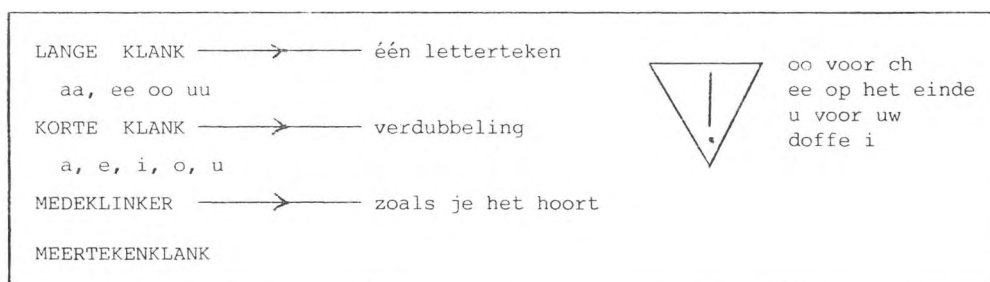
De stad moet niet in één keer helemaal op het bord staan ...
Rome is ook niet op één dag gebouwd !

DE BAZEN.

We introduceren de bazen één voor één. We beginnen met de letterdief omdat die een erg doorzichtige handeling laat uitvoeren. De kinderen ondervinden er geen problemen mee. Als tweede leren we de dubbelzetter zijn werk doen. Hier ondervinden de kinderen in het begin wel moeilijkheden. We oefenen de dubbelzetter apart in tot ze de handeling goed uitvoeren. Daarna bieden we gemengde oefeningen aan met letterdief en dubbelzetter samen aan het werk. Het hoormannetje geeft geen problemen, omdat de kinderen gewoon zijn die woorden juist te schrijven. De inoefening is dan ook kort. Aan de stommeling besteden we in het vijfde jaar haast geen aandacht omdat de schrijfwijze van de stomme klanken geen moeilijkheden veroorzaakt.

UITZONDERINGEN.

Omdat een aantal uitzonderingsregels tot de leerstof van de vijfde klas behoren, voegen we aan het schema nog een gevaarsteken toe. De moeilijkheden worden apart ingeoeffend en dan bijgevuld op het schema.

DE ESSENTIE.

Na verloop van tijd kunnen alle visualiseringsmiddelen wegvallen en blijft, althans in het vijfde leerjaar, alleen nog de essentie over. En daar gaat het tenslotte om.

Slotwoord

We beschikken wel niet over harde bewijzen, maar toch is o.i. het inschakelen van een algoritme een goede zaak. Door de inoefentijd die nodig is om het algoritme te beheersen, kan men beter doorstoten naar het lange termijn-geheugen. Bovendien is deze werkwijze zeer efficiënt voor spellingzwakke kinderen : met minder moeite behalen ze zeer goede resultaten bij deze spellingproblemen. Door het algo-

ritme te gebruiken krijgen de kinderen meer zelfvertrouwen. Het komt ons voor dat het algoritme ook bruikbaar is op andere onderwijsniveaus : beroepsonderwijs, buitengewoon onderwijs, aanpassingsklassen en zelfs in het lager secundair. Het is ook bruikbaar als je met niveaugroepen werkt : je kan de zwakkere kinderen verder helpen door ze dit algoritme aan te bieden.

Graag sluiten we ons aan bij Wim Verlaeckt, die schrijft (14) :

"Op dit (= taalaktiverende) vlak zullen we moeten zoeken naar de meest efficiënte manier om in de kortst mogelijke tijd het grootst mogelijk aantal individuen tot een zo hoog mogelijke beheersingsgraad te brengen. Zo komt er tijd vrij om aan de andere (= taalbeschouwende) taalaspecten te werken. Dan zullen onze kinderen ook werken aan spreken, luisteren en lezen".

Luc Zajac, Münchenlaan 32, 2400 Mol

N O T E N

1. We verwijzen naar B. Peeters en J. Pepermans in VONK 11e jg nr. 5 en VONK 12e jg nr. 1 en naar W. Van Peer in MOER 1982/5.
2. We bedoelen hier A. Van der Geest en W. Swüste : Spellingwijzer-Praxisdeel 14.
3. Wie nader wil kennismaken met de Letterstad-methode en met de didactische aanpak van Kooreman leest best het boek "De L40-benadering toegepast op lezen en spellen" of de handleidingen bij de delen over Spellingsland.
4. We verwijzen naar W. Van Peer in Moer 82/5 p. 4 over spelling en motivatie. Hij gebruikt termen als " positieve feedback", "sociale sancties", "coöperatieve sfeer".
5. We verwijzen naar Praxis 14 waar op basis van frequentielijsten reeksen van 20 woorden aangeboden worden.
6. Zie hiervoor Praxis 15 over spellen met moeilijk lerende kinderen.
7. Vooral in de lagere klassen zou een aparte oefenperiode moeten voorzien worden voor auditieve training. De verschillende auditieve aspecten zouden aan bod moeten komen : analyse, synthese, discriminatie.
8. In het boek van Vester is een test opgenomen om het grondpatroon van de kinderen te kunnen bepalen.

9. Al de illustraties en opdrachten in deze paragraaf werden overgenomen uit Kooreman : "De L40-benadering toegepast op lezen en spellen".
10. Sommige auteurs verwerpen het regelsysteem voor de lagere school ; anderen zijn er voorstander van. Voor de discussie verwijzen we naar Kooreman 1976 p. 185-189.
11. Als het in de voorbeelden om letters gaat, gebruiken we hoofdletters, als we de klanken bedoelen, gebruiken we kleine letters.
/ betekent dat het woord in syllabes (klankgroepen) is gesplitst ;
- betekent dat het woord in lettergrepen is gesplitst.
12. L40 staat voor : Leerdoel, Leerinhouden, Leerfasen, Leerplan, Onderwijsplan. Voor verdere informatie verwijzen we naar Kooreman 1976. Ook Borghouts-Van Erp 1981 past Galperins principes toe, maar dan op rekenen.
13. In een lager leerjaar kan anders gewerkt worden. Om de kinderen er actief bij de betrekken, kan je ze de verschillende handelingen laten uitbeelden. Elk kind verpersonaliseert dan een handeling. Een kind dat een woord moet schrijven, kan dan voorbij zijn vrienden lopen en er telkens de betreffende handeling (laten) uitvoeren.
14. We verwijzen naar OLVB-papers 82/12 : "Waarheen met het moedertaalonderwijs ?".

B I B L I O G R A F I E

- Kooreman, H.J. : De L40-benadering toegepast op lezen en spellen. Wolters-Noordhoff, Groningen 1976.
- Peeters B. en Pepermans J. : Spelling onderwijs 1 en 2. In : VONK 1981/5 en VONK 1982/1.
- Van der Geest, A. en W. Swüste : Spellingwijzer - Praxisdeel 14. Malmberg Den Bosch 1978.
- Van der Geest, A. e.a. : Spellen met spellingzwakke kinderen - Praxis 15. Malmberg Den Bosch.
- Van Peer, W. : Het anker leert nooit zwemmen ook al ligt het steeds in het water. In : MOER 1982/5.
- Verlaeck, W. : Waarheen met het moedertaalonderwijs ? In : OLVB-papers 82/12.
- Vester, F. : Hoe wij denken, leren en vergeten. Bosch en Keuning, Baarn, 1976.